

A kritikus Jézus (Lk 11,37–52)

Van Jézusnak a sokak által elképzelt képtől („jóságos, kedves, szelíd”) eltérő, másik oldala, másik arca: **kemény, „kritikus” énje** is, s a róla alkotott kép csak ezzel együtt reális (és persze még ezzel együtt sem teljes...). Nézzük meg ezt a másik arcát egy sor példa révén. (A példákat éppen csak föl villantom, végiggondolnia őket az Olvasónak kell.)

„Átvezetesként” kezdjük a tengeri viharral (Mk 4,35-40). A kép „jóságos” oldalához tartozik Jézus hihetetlen nyugalma, higgadsága, belső békéje, az, ahogy emelt fővel fogadta el az esetleges pusztulást is; „kritikus” oldalához viszont az éles kritika *tanítványaival szemben*: „Mit félték ennyire? Hogy lehet, hogy még mindig nincs bizalmatok [Istenben]?”

A legbősegebben a farizeusok, írástudók, papok részesültek Jézus „kritikus” énjéből – tehát azok az emberek, akik magukat igaznak tartották, másokat lenéztek, és a hibát mindig másokban keresték és találták meg (vö. Lk 18,9):

A „Miért eszik meszteretek vámosokkal és bűnösökkel?” kérdésre Jézus így reagál: „Nem az egészségeseknek kell az orvos... *Menjetek csak, és tanuljátok meg*, mit jelent az: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást” (Mt 9, 13). – Amikor néhány írástudó és farizeus jelet szeretne tőle látni: „*Gonosz és hűtlen nemzedék!* Nem kap más jelet, csak Jónás prófétáét” (Mt 13,39). – A két fiúról mondott példabeszéd után: „Eljött hozzátok János, hogy az igazságosság útjára vezessen titeket, de ti nem hittetek neki; vámosok és utcanők hittek neki; de *ti erre*

Gromon András

Vázlatok Jézus arcképéhez

II. rész

sem tértetek meg” (Mt 21,32). – A kézmosás és az edények mosogatása kapcsán: „*Isten parancsát ügyesen kijátsszátok*, hogy megtarthassátok a magatok hagyományait” (Mk 7,9). – Aztán a nagy korholás ugyanezen tárgyban: „Ti farizeusok tisztán tartjátok ugyan a pohár és a tál külsejét... Tizedet adtok mentából, köményből és minden veteményből, de elvetitek Isten ítéletét [= amit Isten helyesnek tart]... Szeretitek a főhelyeket a zsinagógákban és a köszöntéseket a nyilvános tereken... *Olyanok vagytok, mint a letaposott sírok...* Elviselhetetlen nehéz terheket rótok az emberekre, de magatok egy ujjal sem mozdítotok rajta” (Lk 11,39-46). – A papokról: „Fölélik az özvegyek házáát, és *szinleg* nagyokat imádkoznak” (Mk 12,40).

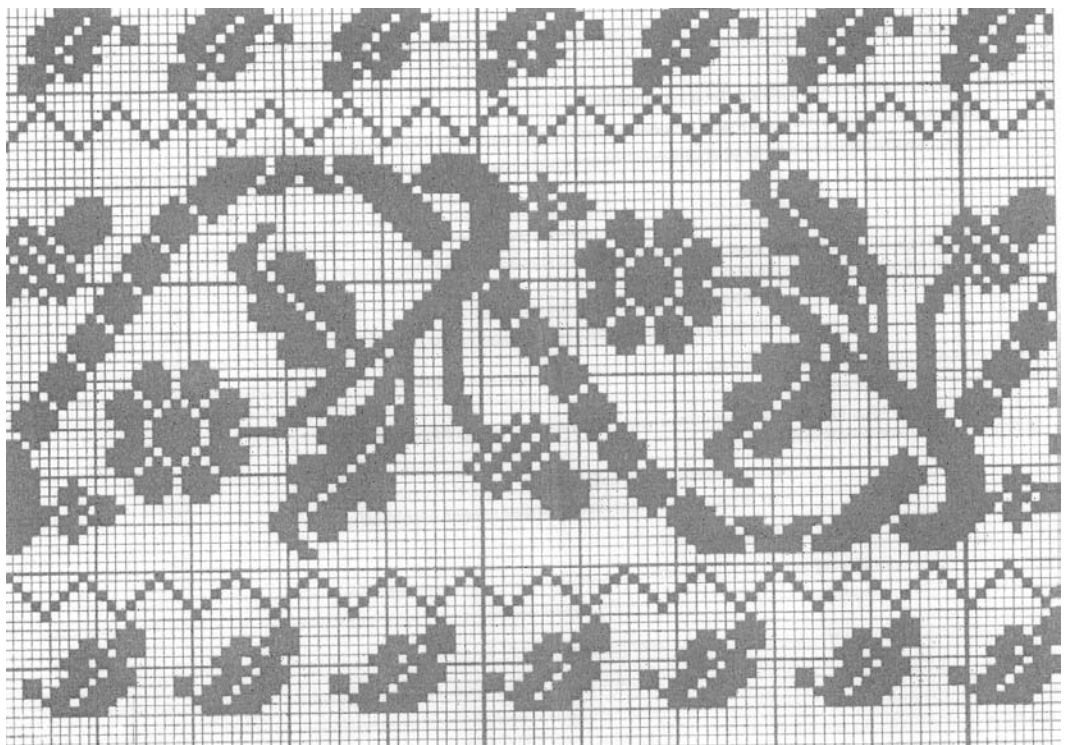
De jut ebből a hangból mindenki másnak is.

Szülőfalujában, ahol nem fogadták el őt („Honnan vette mindezt? Ki adott neki ekkora bölcsességet? Nem az ács fia ez? Nem... ezek a testvérei”), kijelentette: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában és családjában” (Mk 6,4).

Rokonairól, akik nem értik őt, működését károsnak tartják s ezért „haza akarják zsuppolni”, így beszél: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim? Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az az én testvérem, nővérem és anyám” (Mk 3,31).

A népnek, amelyen megesett a szíve, amelyért annyit fáradozott, amelyért mindent kockára tett (egy béna kezért az egész életét...), ilyeneket vág oda: „Ha látjátok, hogy nyugaton felhő jön, azt mondjátok, eső lesz... ha déli szél fúj, hőség lesz, és beválik ez is. *Ti színészek!* A föld és az ég jeleiből tudtok következtetni. A mostani időt miért nem ismeritek föl” (Lk 14,54-57)? – „Kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket? Hasonlítanak a piacon tanyázó gyerekekhez... Furulyáztunk, de nem táncoltatok, siránkoztunk, de nem zokogtatok...” (Lk 7,31-32). – „*Hitetlen és romlott nemzedék!* Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket?” (Mt 17,14)?

A gazdagokra vonatkozó sok-sok eset közül csak a gazdag ifjú példája álljon itt szemléltetésül. Amikor az megkérdezi: „Jó Mester, mit kell ten-

nem...?”, Jézus erélyesen „igazítja el”: „Miért mondasz engem jónak?... Ismered a parancsokat... Valami még hiányzik neked...” (Mk 10,17-22).

Hasonlóan kemény útmutatásban részesíti **Keresztelő Jánost** is, amikor az érdeklődik, ő-e az igazi, vagy tovább várakozzanak-e: „Mondjátok meg neki: Vakok látnak, sánták járnak... [„Kedves János! Ha lenne szemed, nem kérdeznél ilyen butaságokat!”] Boldog, aki nem botránkozik meg bennem [mint te]” (Lk 7,18-23).

Az általa meggyógyított **betegekkel** sem bánik kesztyűs kézzel: A Bethesda tónál fekvő, 38 éve béna férfi kifogását nem fogadja el, megkérdezi tőle, akar-e egyáltalán meggyógyulni, s amikor meggyógyítása után ismét ösztetálalkozik vele, így figyelmezteti: „Ne vétkezzél többet, nehogy rosszabbul járj” (Jn 5,14). Amikor pedig a tíz leprás meggyógyítása után csak egy megy vissza köszönetet mondani, méltatlankodva fakad ki: „Nemde tízen gyógyultak meg? Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy hálát adjon Istennek, csak ez az idegen” (Lk 17,17)?

Tanítványjelölteit nem éppen megnyerő módon előre inti: „A rókának is van odúja, de az emberfiának nincs hová lehajtania a fejét... Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottait... Aki kezét az eke szarvára teszi,

de hátratekint, nem alkalmas Isten országára” (Lk 9,57-62).

Tanítványait számtalanszor „helyretette”, itt csak egyetlen esetet idézek föl: Túl vannak már a „kenyér szaporításon”, amikor úgy esik, hogy elfelejtenek bevásárolni, egyetlen kenyér van csak náluk, s azon tanakodnak, mi lesz mármost (értsd: ki fogja azt az egyet megenni). Erre Jézus nem éppen finoman érdeklődő kérdések sorát zúdítja rájuk: „Mit tanakodtok, hogy nincs kenyerek? Még mindig nem értitek? Nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szemetekkel nem láttok, és fületekkel nem hallotok? Nem emlékeztek, amikor öt kenyeret törtem meg [= osztottam meg, vö. Iz 58,7: „Törd meg az éhezőknek kenyeredet...”]? Hát még mindig nem értitek [hogyan nem azon kell veszedkedni, ki legyen az az egy kenyér, hanem meg kell osztani egymással, jut, amennyi jut egy-egy embernek]” (Mk 8,17-21)?

Barátait sem igen kíméli. A körülötte sürgölődő, és nővére nem-sürgölődése miatt méltatlankodó Mártának azt mondja: „Márta, Márta, sok minden aggaszt és nyugtalanít téged. Pedig csak egy a szükség” (Lk 10,41).

A hatalomgyakorlók és kiszolgálók is magatartásuk súlyának megfelelően kapják meg a magukét. Amikor értesítik arról, hogy Heródes meg

akarja öletni, így üzen: „Mondjátok meg annak a rókának: Gyógyítok ma és holnap, csak harmadnapra leszek készen...” (Lk 13,32). Amikor Pilátus azzal kérkedik, hogy hatalma van öt keresztre juttatni vagy fölmenteni, szinte egy kézmozdulattal intézi el: „Semmi hatalmad nem lenne, ha fölülről nem adatott volna [ti. „az emberi szabadságod, amellyel tehetsz, amit akarsz”, nem pedig a gyilkolás hatalma]” (Jn 19,11). Az elfogására érkezettek is szembesíti önmagukkal: „Mint valami terrorista („rabló”) ellen, úgy vonultatok ki... Naphosszat együtt voltam veletek..., mégsem fogtátok el. De ez [az éjszakai] a ti órátok...” (Mt 26,55). Amikor kihallgatása során „illetlen beszéde” miatt az egyik smasszer szájon vágja, nem hagyja szó nélkül: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)?

Valljuk meg: Ez a Jézus már nem olyan szimpatikus és vonzó! Különösen, amikor kritikáját magunkra irányulónak érezzük... De ne feledjük, **Jézusnak volt alapja** arra, hogy kritikus legyen: nem a nem létező „valóságos Isten volta”, hanem többek között az, hogy önmagával szemben is rendkívül kritikus volt, sőt túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egyenesen kegyetlen – de ez már egy következő vonás az arcképén.

Az önmagához kegyetlen Jézus

(Mt 8,20)

A kemény, kritikus Jézus után lássuk most az önmagával szemben is kritikus, sőt kegyetlen Jézust!

Kezdjük az **önkritikájával**. Az evangéliumokban érthetően csekély az ide vágó anyag, hiszen annak a folyamatnak a során, amelyben egyre magasabb szférákba tolták fel, retusálni kellett lehetőleg minden olyan mozzanatot, amely túlságosan „emberinek” mutatta őt, következésképpen összeegyeztethetetlen volt „isteni” mivoltával. Kész csoda, hogy fönmaradtak a kialakított képet zavaró emléktöredékek is...

Talán a „legbotránnyosabb” ebből a szempontból, hogy bemeztette magát Jánossal a Jordánba (Mk 1,9). Ezzel ugyanis – hacsak nem volt részéről színészkedés az egész – nyilvánosan **bűnösnek vallotta magát**, hiszen a színoptikusok egybehangzó tanúsága szerint János a bűnbánat, a megtérés

keresztiségét kínálta (Mk 1,5; Mt 3,11; Lk 3,3). Jézus tehát kész volt a megtérésre... – Az alámerülésekor kapott istenélménye (ld. tanulmányunk első részét az áprilisi számban) sem tette elbizakodottá, hanem kiment a pusztába, és **józanul mérlegre tette önmagát**: küldetését, vágyait, céljait, félelmeit... (Lk 4,1-12). – **Tanítását kitétte mások kritikájának**; még a legegyszerűbb embereknek sem mondta azt, hogy „higgyétek el nekem, hiszen én mondom”, hanem megkérdezte tőlük: „Miért nem ítéletek meg magatok” a dolgot (Lk 12,57). – Sőt az őt szájon vágó **fogdmegyel is kész „megvitatni”**, kinek van igaza: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat...” (Jn 18,23). – Ha pedig fölismerte, hogy elképzelése tévesnek bizonyult, **képes volt módosítani rajta**. Eleinte például úgy gondolta, hogy küldetése „csak Izrael házának elveszett juhához szól” (Mt 15,24), s ezért tanítványainak is azt mondta: „A pogányokhoz és a szamaritanusokhoz ne menjete... Menjete inkább Izrael házának elveszett juhai-

hoz” (Mt 10,5-6). Később, látókörének határtalanodása után ezt fölülbírálva már arra biztatta őket, hogy minden népnek (Mt 28,19; Lk 24,4), sőt minden teremtménynek (Mk 16,15) hirdessék a jó hírt.

Nem kevésbé izgalmas találkozni **öniróniájával**, amely például abban mutatkozik meg, hogy fesztelenül idézi a ráaggatott gúnyneveket: „falánk és iszákos ember, vámosok és bűnösök barátja” (Mt 11,19), „Belzebub” (= „a trágya ura”: Mt 10,25), „eunuch” („herélt”: Mt 19,12), „idióta” (Lk 10,21). – Nem önirónia-e, amikor éppen szülőfalujában állapítja meg: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában...” (Lk 4,24)? – Amikor Heródesnek visszaüzen, azt mondja: „... ma és holnap gyógyítok... Csak harmadnap »leszek készen«” (Lk 12,32), ami a görög szövegben így hangzik: »fejeztetem be«..., mert „nem veszhet el próféta Jeruzsálemen kívül” (Lk 12,33)...

Önmagával szembeni kegyetlensége a következőkben mutatkozott meg.

1) Tanításával egyfolytában vágta maga alatt a fát. Ugyanis: a) *Totálisan fölborította a bevett istenképet.* Például ilyeneket hirdetett: Isten nem sújtja betegséggel a bűnt (Mk 2,5-7); Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak (Lk 15,7-10); Isten nem követel elégtételt a megtérő bűnöstől, hanem nagy lakomát rendez hazatérésének örömére (Lk 15,11-24); Isten nem igazságtalan, de nem is igazságos, hanem (mindenkit egyaránt) szeret (Mt 20,1-15). – b) *Keményen bírálta a pénz, a vagyon, a jólét, az életszínvonal imádatát:* Nem szolgálhattok Istennek és a Pénznek (Mt 6,24; úgy is mondhatta volna: jólétre törekvés és vallásosság kizárják egymást); könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni Isten országába (Mt 19,24; az ilyesmit nemcsak a gazdagok, hanem a szegények is rosszul viselik...) – c) *Tanítását fölébe helyezte Mózesének, azaz a korábbi „kinyilatkoztatásnak”:* „Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek... Én viszont azt mondom...” (Mt 5,21.27.31.33.38.43). Ennek megfelelően gondtalanul fölülbírálta a Szentírást: betoldott és kihagyott belőle (Iz 61,1-2; Lk 4,18-19), vagy átértelmezte (Mk 10,4.5-6; Mt 7,12). – d) *Saját személyét és művét fölébe helyezte elődeiének, sőt vízvázalstóvá tette,* mondván: „Jónásnál nagyobb van itt” (Mt 12,41), „boldog a szem,

amely látja, amit ti láttok” (Lk 10,24), továbbá „aki hallgatja és megteszi tanításomat, az sziklára épít, aki nem, az homokra” (Mt 7,24-27).

2) A hagyományok és a vallási előírások felrúgásával folytonos életveszélynek tette ki magát. a) *Nem tartotta meg a kultikus tisztasági előírásokat:* elhagyta a kézmosást (Mk 7,2), bement a „tisztátalan” vámosok (Lévi és Zakeus) házába, és asztalhoz ült velük (Mk 2,15; Lk 19,1), utcanővel kegyelmezte magát (Lk 7,37), megérintette a leprást (Mk 1,41). – b) *Nem böjtölt* (Mk 2,18-19). – c) *Nőkel tárgyalt* (Lk 10,39; Jn 4,7-26), sőt társaságukban járta az országot (Lk 8,2). – d) *Megtörte a szombatot:* kalásztépéssel (Mk 2,23-27), számtalan gyógyítással (pl. Mk 3,1-6: „tanakodni kezdtek, hogyan veszejthetnék el”). – e) *Viselkedését ráadásul elvi magaslatra emelte és isteni igazolással látta el:* „Csak nem böjtölhet a násznép, ha vele van a Völegény [ti. Isten!]” (Mk 2,19); „Isten a szombatot teremtette az emberért, és nem az embert a szombattért... Az emberfia tehát [értsd: minden ember!] ura a szombatnak” (Mk 2,27); „Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtarthassátok emberi hagyományaitokat” (Mk 7,9; egyetlen ilyen mondat is kész öngyilkosság).

3) *Rendszeresen bírálta* az írástudókat, farizeusokat és papokat, magyarázva az állami és vallási vezetőket,

és azok kiszolgálóit (ld. fönt): „*Világtalanok vak vezetői ők.* Ha pedig vak vezet világtalant...” (Mt 15,14). „*Akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak népükön, és önkényüket éreztetik velük*” (Mt 20,25). Az ilyen beszéd bajjal szokott járni...

4) *Mindenkit megbírálta,* ha „kellett” (ld. fönt).

5) A mindenki által megvetett *ellességeket példaképpül állította:* az eretnek és szakadár szamaritanusokat (Lk 10,30-37; 17,16), a főniciai pogány asszonyt (Mt 15,28: „Nagy a te bizalmad”), a kafarnaumi pogány századost (Mt 8,10: „Ekkora bizalmat senkinél sem találtam Izraelben”).

6) *A sikert és a személyes kényelmet visszautasította,* és kérelhetetlenül alárendelte az Ügynek: Sikeres gyógyításai nyomán népszerűvé válik, tartóztatják: „Mindenki téged keres”, de ő tántoríthatatlan: „Menjünk tovább” (Mk 1,35-39).

7) *Tudatában volt sorsának, de nem menekült el,* és nem tett semmit, hogy elkerülje azt, ellenkezőleg: tudatosan vállalta, és nyíltan megmondta: az „emberfia” emberek kezébe adatik, sokat szenved, megölik (Mk 8,31; 9,31; 10,33); Illés eljött már, de kényük-kedvük szerint bántak vele, és így szenved majd az „emberfia” is tőlük (Mt 17,12); „Képesek vagytok inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?” (Mt 20,22); „Ha ő most tetemre öntötte ezt az olajat, a temetésre tette” (Mt 26,12).

8) Bizalmas barátainak néha elárulta, mennyire *szenved:* „Alámerítéssel kell alámerítenem, és mennyire gyötörődöm, míg beteljesedik” (Lk 12,50).

9) *Agonizált és „vért izzadt”* (Lk 22,44), amikor kinszenvedésének küszöbére ért, és gyötrelmes tusakodásban vívta ki a helyes döntést és a hűséget mindhaláláig (Mt 26,36-46).

10) *Letartóztatásakor* leállította a karddal segítségére siető tanítványokat: „Tedd vissza... Mindaz, aki kardot ragad, [az általa megragadott] kard által vész el”: Mt 26,52).

11) *Pere során,* amikor talán még mindig megmenthette volna magát, semmit sem tett ennek érdekében, sőt: a főpap kérdésére („Te vagy-e a Messiás?”) visszavágott: „Ezt te mondasz. Én viszont azt mondom...” (Mt 26,64); a helytartó hasonló kérdésére („Te vagy-e a zsidók királya?”) csak két szót válaszolt: „Te mondtad” (= „Ez a te véleményed”: Mk 15,5); a helyi uralkodót pedig szóra sem méltatta (Lk 23,9).

12) *Keresztútján,* fizikai és lelki gyötrelmei közepette mindvégig mások gondjával-bajával törődött.

